

Poruchy myšlení:

Úvod v o myšlení v obecné psychologii

- myšlení je proces, který zapadá do komplexu funkcí mozku (spolu s řečí, sexualitou atd.)
- poruchy myšlení se týká změny struktury a formy, popř. kvality (zda je člověk schopen převádět svůj myšlenkový proces do řeči, zda má myšlení strukturu)
- může se jednat o poruchu z hlediska obsahu (zda to nad čím přemýšlí má logické vazby/odpovídá skutečnosti)

Poruchy myšlení dělíme na:

Kvantitativní poruchy(nepsychotické)

- jsou vyjádřeny zejména postupem myšlení, které se může týkat nejen *tempa* myšlení (zrychlené, zpomalené, ochablé), ale i jeho *zaměření*, kde se zpomalení týká spíš způsobu předání informace (zabíhavost atd.), než jeho skutečného tempa.

Kvalitativní poruchy (psychorické)

- v popisu se mohou značně prolínat, někteří autoři ani toto dělení neužívají. V zásadě můžeme rozeznávat poruchy myšlení ve vlastním slova smyslu, kde je jakoby porušen vlastní proces myšlení, jako je tomu u poruch myšlení schizofrenního typu, kdy dochází k rozvolňování logické stavby myšlení až eventuálně k jeho úplnému rozpadu. U další skupiny kvalitativních poruch myšlení jde spíš o zvýraznění obsahu myšlení a představ, jež nejsou v souladu s realitou, jako je tomu u bludů a ovládacích a obsedantních myšlenek a představ.

Poruchy formy myšlení:

poruchy dynamiky – patologicky změněná rychlost myšlenkového procesu

- *útlum myšlení* – zpomalení myšlenkového procesu, nedostatek spontánnosti, malý počet asociací, může být různé intenzity
 - ◊ *Bradypsychismus* – zpomalení i ostatních psychických funkcí, zpomalená řeč (bradylogie) – dlouhé pauzy mezi slovy (latence)
 - ◊ *Záraz (blok) myšlení* – zastavení myšlenkového procesu
 - ◊ *Mutismus*
 - ◊ *Aphrasia voluntaria* – úmyslné mlčení
- při tělesném a duševním vyčerpání, závažná tělesná onemocnění, intoxikace, snížená vigilita, organické postižení CNS, mentální retardace, demence, deprese, může být způsobeno i medikamentózně
- *Zrychlené myšlení* – zrychlené představy a asociace, jsou povrchní a může být různé intenzity
 - ◊ *Tachypsychismus* – postiženy i jiné psychické funkce
 - ◊ *Myšlenkový trysk*
 - ◊ *Tachylogie (logorea)* – v řečové oblasti
 - ◊ *Pseudoinkoherence* – neschopnost přiměřeně verbizovat zrychlený myšlenkový proces
- při veselé náladě, euforie, intoxikace, manie.

poruchy struktury – důsledek patologie v zákonitostech myšlenkového procesu, poruchy

vzájemného řetězení a vazby myšlenek, vyvozování vztahů (logika) a ve schopnostech zaměřit myšlení na konkrétní objekt (intencionalita)

- *Ulpívavé (perseverace) myšlení* – setrvávání na jedné představě nebo pojmu, opakování stejného výrazu
verbigerace – část slova, hláska, zvuk, tón
→ při únavě, snížené vigilitě, organické poškození mozku (MR, demence).
- *Nevýpravné* – setrvává na jedné myšlence, vrací se stále ke stejnému tématu.
- *Zabíhavé* - myšlenkový směr je přerušen a doplňován nepodstatnými myšlenkami, obšírná řeč
- děti, staří lidé
→ organické postižení CNS – epilepsie, MR , demence.
- *Paralogické (dyslogické)* – narušení logické vazby myšlenek, navazují dle náhodných asociací, neologismy
 - ◊ při abstrahovaném myšlení – vytrhávání určité skutečnosti a spojuje je do nepatřičného celku s jinou skutečností (poslat ruku domu pro peníze)
 - ◊ aglutinující – vytváření nových pojmů na základě spojení k sobě nepatřících pojmů a představ
→ schizofrenie
- *Inkoherentní nebo nesouvislé myšlení* – rozvolnění logických a asociačních vazeb, narušení struktury a obsahu myšlení
 - v řeči – slova a věty stojí neskloubeně vedle sebe
 - slovní salát
→schizofrenie, kvalitativní poruchy vědomí.
- *Obsedantní (nutkavé) myšlení* – vnucující se myšlenky, zpravidla bezvýznamné, postižený si uvědomuje jejich neodůvodněnost a nesmyslnost, ale nepotlačí je vůlí
→ obsedantně-kompulzivní poruchy, psychózy afektivního a schizofrenního okruhu u poruch osobnosti
- *Ovládací myšlení* – opakovaně a po delší vystupuje a převládá určitá myšlenka
 - může být emočně nabitá a pak má vliv na všechny myšlenkové procesy a jednání
→ poruchy osobnosti
- *Katatymní a holotymní myšlení* – myšlení zkreslené emotivitou, pod vlivem špatné nebo nadnesené nálady, která pozměňuje vnitřní prostor člověka
 - i u zdravých lidí pod vlivem emočně náročné situace
→ poruchy osobnosti, adaptivní poruchy, mánie,deprese

- *Autistické myšlení* – snížený kontakt mezi subjektivním světem nemocného a objektivní realitou
 - subjektivní prožitky, fantazie, chorobné obsahy, minimální verbální produkce, netečnost
 - nepatologická forma – *introvertované myšlení* – ponoření se do vnitřního světa, ale kontakt s realitou je zachován
 - schizoidní poruchy osobnosti, schizofrenní poruchy
- *Rezonérství (plané mudrování)* – neplodné úvahy o bezvýznamných věcech nebo evidentní skutečnostech
 - schizoidní poruchy osobnosti, schizofrenní poruchy, hlavně hebefrení forma schizofrenie
- *Patologické symbolické a magické myšlení* – vytváření individuální symboliky, která je okolí nesrozumitelná
 - schizofrenní poruchy
- *Vztahovačné (paranoidní) myšlení* – neutrálním jevům a situacím je připisován zvláštní význam ve vztahu k vlastní osobě
 - poruchy osobnosti, schizofrenní poruchy
- *Chudost obsahu myšlení* – redukce spontánního řečového projevu, odpovědi neobsahují informace
 - schizofrenní poruchy, organické poruchy, velké deprese
- *Tangenciální myšlení* – myšlenky na sebe navazují velmi vzdáleně, respektive vůbec.

Poruchy obsahu myšlení:

Bludy

= porucha myšlení, vyloženě jen psychotické (nepoužívá se např. u anorexie)

-mylné přesvědčení, které vzniká na psychotickém podkladu, přičemž mu pacient věří a je o něm nevývratně přesvědčen

- vzniká na základě emočně nepříjemných prožitků a pocitů

- bludná nálada – cítí se špatně, kolem se dějí divné věci (všichni jsou protivní, sledují ho...)

→ hledá vysvětlení, proč to tak je = krystalizační fáze → najednou na to přijde = formulování bludné představy – pro něj logickým vysvětlením (mám zvláštní schopnosti, proto na mě koukají), je to pro něj jasné, přišel na to sám svou logikou, proto je o tom nevývratně přesvědčen – když jeho bludy budeme vyvracet, dá si nás do svého světa, budeme také ti zlí, kterým nebude věřit

-bludy nevyvracet, udržet svoji neutralitu (samozřejmě nepřítakávat, že bludy vidím taky)

- *chorobný vznik* – součást duševních poruch
- *obsahová zvrácenost, nepravdivost*
- *nevývratnost*
- *vliv na jednání* – spojení s motivací, blud je v centru pozornosti
- *individuální a soukromý útvar* – nejsou rigidní, bezprostřední tématická náplň je zřetelně ovlivněna konkrétními životními zkušenostmi (dnes vzrostla tematika politická a technická)

Vývoj bludu

Často předchází „bludná nálada“ – pocit nejistoty, svět se divně mění

- „bludná vztahovačnost“ – některé věci mají pro pacienta zvláštní skrytý význam
- „bludné vnímání“ – skutečnému vjemu je přiřkládán neodpovídající význam („něco není v pořádku“), jakmile dostane určitý obsah, vzniká blud
- „bludný nápad“ – náhle se spojí některé věci a situace a bludně je interpretuje
- Formovaný blud – po léčbě - korekce bludu
 - bludný relikt
 - chronifikace – fixuje se
 - systematizace – vytvoření systému do sebe logicky zapadajících bludů
 - disimilace bludu
 - sociální úzdrava – pacienti se naučí, že je lépe o bludu nemluvit.

Bludy podle vzniku

- ◆ Primární blud – v důsledku vlastní poruchy interpretace světa, obsah bludu je nezávislý na momentální náladě → Bludy nesyntonní nebo inkongruentní
- ◆ Sekundární blud – odvozen od poruch jiných psychických modalit (hlavně nálady)
 - obsah odpovídá patologické náladě a jev logice výkyvu nálady → syntonní s náladou, kongruentní
- ◆ Indukovaný blud – důležitou roli hraje emoční vztah, objevuje se u závislého blízkého člověka, který žije ve společné domácnosti s nemocnými psychózou, obsahem je podobný bludu induktora, většinou je to perzekuční nebo velikášský
 - často u lidí izolovaných od společnosti
 - při oddělení od induktora blud mizí

Bludy podle úrovně generalizace

⇒ zda jsou bludy omezené nebo se šíří na další oblasti života

- solitární (monosymptomatický) - jeden blud, který se týká jen určité oblasti
- ohraničené – několik bludů, které se dál nešíří
- systematizované – blud se šíří na interpretaci jiných oblastí života jedince
 - trvalá porucha s bludy (dříve paranoia)

Bludy podle obsahu

Bludy expanzivní:

- velikášské – přeceňují své schopnosti, sebe
- mají pocit, že vše zvládnou (může to zvládnout třeba i někdo jiný)
- přeceňování vlastní osobnosti, schopností, možností, významu
 - Megalomanické bludy – chorobné přesvědčení o zvláštnosti významu zvláštní osobnosti
 - Extrapotenční – přesvědčení o nadání, schopnostech, vlastnostech překračujících lidské v
 - Originární – o vznešeném původu
 - Inventorní (vynálezecký) – nesmyslné vynálezy (perpetuum mobile,..)
 - Reformátorský – přesvědčení, že provede významné změny v chodu společnosti
 - Religiózní – postižený je novým spasitelem, papežem,..
 - Erotomanické – neodolatelnost pro druhé pohlaví (často kontrast se skutečností)
 - Eternity (ahas verismus) – je tak výjimečný, že ani nezemře, je nesmrtelný

- reinkarnační blud -schopnost přenášení duší, mluvení s mrtvými (s předchozím bludem se často překrývají)
- pozn. Flash – narušení dopaminového systému v mozku (po LSD houbách, častí kuřáci marihuany i schizofrenici)
- u manického stavu, schizofrenní a schizoafektivní poruchy, porucha s bludy, u psychotických poruch, organické duševní poruchy

Depresivní bludy:

- podceňování vlastní osoby
- vše do mínusu, vše je hrozné, špatné
- krystalizace smutku
 - Mikromanické – týká se vlastní osobnosti
 - Insuficienční – přesvědčení o vlastní neschopnosti
 - Autoakusační – sebeobviňování za různé neštěstí, války,...
 - Obavné – přihodí se katastrofa
 - ruinační – totální úpadek, zchudnutí
 - negační (nihilistické) – cítí se tak špatně, že popírá vlastní existenci
 - enormity – přesvědčení, že svou činností přivodí katastrofu
 - eternity („bludný holand“an“) – nutnost věčně trpět za své chyby
 - Cotardův syndrom – negační+enormity + eternity
 - deprese pozdního věku
 - Hypochondrické – přesvědčení, že trpí těžkou, nevyléčitelnou chorobou, ty jsou většinou bizarní (plesnivá játra, kamenné srdce,..), ale i nebizarní
 - Dysmorfofobické – část těla je znetvořena
 - Patologicky smutný - vše je podle něj marné, nikdy se to nezmění
 - Ruinační blud - existenciální debakl, vše přivedl na mizinu, jde o existenci jako takovou – stanou se z nich bezdomovci, přijdou o dům a peníze, protože on něco udělal (samozřejmě, že nic neudělal)
 - Nihilistický blud - popírá existenci sebe (i někoho jiného) jak by neexistoval
 - Blud nesmrtelnosti, eternity - jako trest, že byl tak špatný, že nikdy nedojde odpočinku, v minusovém smyslu (většinou se o sebevraždu nepokouší – to spíše u depresivních)

- u deprese, schizofrenní a schizoafektivní poruchy, porucha s bludy, psychické poruchy způsobené psychoaktivními látkami, organické duševní poruchy
- Léčba: jediné psychofarmaka, terapií se nic nezmůže
- je spousta „tichých bláznů“, kteří si žijí ve svém snu, ale neobtěžují tím své okolí

Paranoidní bludy

- chorobná vztahovačnost
 - Paranoidní blud – připisuje věcem a situacím kolem sebe význam ve vztahu k vlastní osobě
 - Perzekuční – přesvědčen o pronásledování a ohrožení
 - Kverulační – přesvědčen o perzekuci, ztěžuje si na policii, dává žaloby,...
 - Emulační (žárlivosti) – o nevěře partnera
 - Transformační – chorobný pocit změny vlastní osoby
 - Metamorfózy – Chorobný pocit změny v jinou bytost, zvíře
- schizofrenie, schizoafektivní poruchy, porucha s bludy, i u afektivních poruch, psychotických poruch, organické duševní poruchy

Vtíravé myšlenky

- zvláštní druh poruchy myšlení

- myšlenky, které se proti vůli dotyčného vtírají do mysli a dotyčný není schopný tomu zabránit, nedokáže je potlačit
- ty myšlenky ho obtěžují, vnímá je jako cizí element, který mu brání v myšlení a ruší jeho pozornost
- myšlenky, kterým se nemůže ubránit, nemůže si říct „nebudu na to myslet“
- narozdíl od bludů si uvědomuje neadekvátnost/chorobnost těch myšlenek, nevěří jim, ví, že tam nemají co dělat
- jak ty myšlenky zabírají normální myšlení a ten člověk se jich nemůže zbavit, tak se množí úzkost, nabourává to emoce
- člověk se schopen dělat cokoli, aby se toho pocitu zbavit → vznikají kompenzační rituály
- jsou to obsese, to je už ale termín pro diagnózu (je to podklad obsese, OCD)
- určitá kategorie vtíravých myšlenek jsou podkladem fobií („když vejdu do výtahu, tak to se mnou spadne a už mě nikdo nenajde...“ → rituál je, že tam nechodí)

3 kategorie:

- a) kontroloři – myšlenky o nejistotě a pochybnosti v čemkoli (Zhasnul jsem světlo? Zamknul jsem garáž? Dovřel jsem ledničku?...), týká se to technických, mechanických záležitostí
- b) čističi – vtíravé myšlenky jsou zaměřeny na hygienu, čistotu (nejen ve smyslu mám-li očištěné jablko a umyté ruce, ale i jestli nedostanu nemoc, jestli to nepřenesu na někoho jiného)
- c) ruminace – ty myšlenky mají konkrétní obsah; má myšlenku udělat něco nevhodného (vykřiknout sprosté slovo v kostele, nutkání ublížit (často matky vůči dítěti)), ale udělají všechno proto, aby to neudělali (a neudělají to – raději do toho kostela nebudou chodit); oni o tom ví a ví taky, že to nechtějí udělat (psychopat bude tvrdit, že to chce udělat)

Literatura: Höschl: Psychiatrie

Zvolský : Obecná psychiatrie

Goldmannovy poznámky